

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті охарактеризовано систему управління конкурентоспроможністю підприємства за сучасних умов. Розглянуто принципи та основні етапи ефективного управління конкурентоспроможністю підприємства за сучасних умов. Визначено базові інструменти практичного вирішення управлінських завдань щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства. Розглянуто основні інструменти управління конкурентною стратегією підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність, система управління конкурентоспроможністю, принципи управління конкурентоспроможністю, інструменти управління конкурентоспроможністю, конкурентна стратегія.

Abstract

The article describes the management system of the enterprise's competitiveness under modern business conditions. The principles of its effective management are considered. The main stages of effective management of the enterprise's competitiveness system are highlighted. The basic tools for the practical solution of management tasks related to increasing the competitiveness of the enterprise are defined. The main tools for managing the company's competitive strategy are considered.

Keywords: competitiveness, competitiveness management system, principles of competitiveness management, tools of competitiveness management, competitive strategy.

Складні економічні процеси, які відбуваються як в Україні, так і в світі, значно ускладнюють ведення бізнесу, знижуючи його результативність. Висока динамічність, мінливість і невизначеність сучасних умов господарювання змушують підприємців шукати нові можливості та способи для підвищення ефективності управління та розвитку своєї конкурентоспроможності.

На сьогодні підвищення конкурентоспроможності є важливим завданням для будь-якого підприємства. Система управління конкурентоспроможністю може стати дієвим інструментом для досягнення цієї мети.

Ефективна система управління конкурентоспроможністю дає можливість:

- успішно вести конкурентну боротьбу, використовуючи дієві інструменти та зберігаючи свої позиції на ринку;
- завойовувати лідерські позиції на ринку, випереджаючи конкурентів;
- досягати стратегічного успіху, забезпечуючи стійкість та ефективність діяльності в довгостроковій перспективі тощо.

Без гнучкої системи управління конкурентоспроможністю підприємство не в змозі:

- виконувати визначені завдання та досягати поставлених цілей;
- вчасно реагувати на виклики середовища господарювання та адаптуватись до постійних змін;
- вести гідну конкурентну боротьбу, ризикуючи втратити свої позиції та опинитись позаду конкурентів тощо.

На сьогодні ефективна система управління конкурентоспроможністю є життєвою необхідністю для будь-якого господарюючого суб'єкта, який хоче бути успішним.

Система управління конкурентоспроможністю підприємства є багатофункціональною системою, що складається з комплексу взаємопов'язаних елементів, які створюють певну цілісність. Структура системи управління конкурентоспроможністю утворена низкою структурних елементів, реалізація яких сприяє ефективній реалізації управлінських рішень у певній сфері діяльності. Кожен з елементів системи також можна розглядати як систему, що включає різні системоутворюючі компоненти [1].

Система управління конкурентоспроможністю підприємства потребує постійного вдосконалення та адаптації до мінливих умов середовища господарювання. Завдяки системному підходу, стратегічному та маркетинговому орієнтуванню, ефективному використанню ресурсів, інноваційності, мотиваційній орієнтації, а також постійному контролю підприємство може підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку.

Відповідно основними принципами ефективної системи управління конкурентоспроможності підприємства за сучасних умов є:

- системний підхід (конкурентоспроможність формується як складна система множинних взаємозалежних елементів, тісно взаємопов'язаних між собою);
- стратегічність (формування чіткої стратегії конкурентоспроможного розвитку та підпорядкування їй усіх прийнятих управлінських рішень);
- маркетингова орієнтація (акцент на потребах та очікуваннях цільового ринку);
- інноваційність (постійне впровадження нових продуктів, технологій і методів організації бізнес-процесів);
- раціональність та ефективність (оптимізація витрат усіх видів ресурсів і максимізація віддачі від інвестицій);
- мотиваційна орієнтованість (формування умов для постійного розвитку та самореалізації персоналу);
- постійний контроль і підвищення ефективності (аналізування конкурентного середовища, моніторинг результатів та внесення коректив до управлінських рішень).

Конкурентоспроможність формується під впливом численних факторів, дія яких змінюється з часом. Водночас деякі фактори можуть мати більш значимий вплив, ніж інші. Важливо не лише ідентифікувати такі фактори впливу, але й вміти ними управляти.

Відповідно до виокремлених принципів можна окреслити основні етапи ефективного управління конкурентоспроможністю підприємства:

1. Аналізування внутрішніх і зовнішніх чинників формування системи конкурентоспроможності (оцінювання факторів конкурентного середовища з виокремленням загроз і можливостей, визначення сильних і слабких сторін підприємства, оцінювання потреб та очікувань потенційного споживача).

2. Формування конкурентної стратегії, що ґрунтуватиметься на визначених цілях і завданнях конкурентного розвитку, розробка відповідного комплексу практичних заходів.

3. Практична реалізація конкурентної стратегії з відповідною оптимізацією виробничих і управлінських бізнес-процесів; з впровадженням нових продуктів, технологій і методів організації бізнес-процесів; з мотивацією персоналу та його постійним розвитком.

4. Контроль і підвищення ефективності системи конкурентоспроможності засобами постійного моніторингу конкурентного середовища, отриманих результатів, коригування управлінських рішень тощо.

Дієвими інструментами на відповідних етапах управління можуть стати:

- маркетингові інструменти з метою аналізування ринку, конкурентів, споживачів;
- SWOT-аналіз як ефективний інструмент аналізування сильних і слабких сторін, можливостей і загроз;
- benchmarking як метод порівняльного аналізу для виокремлення найкращого досвіду у відповідній сфері господарювання;
- стратегічне планування як інструмент розробки конкурентної стратегії та відповідних планів щодо її реалізації;
- інформаційні технології як інструмент автоматизації та оптимізації управлінських рішень;
- бюджетування з метою планування та контролю витрат;
- мотиваційні програми з метою стимулювання та заохочення працівників тощо.

Вибір конкретних інструментів залежатиме від специфіки діяльності підприємства, його цілей і завдань.

Важливе місце в системі управління конкурентоспроможністю займає конкурентна стратегія, формування якої потребує комплексного підходу. Правильно обрана конкурентна стратегія розвитку підприємства, заснована на стратегічному аналізі його конкурентних позицій і потенційних можливостей, дозволяє чіткіше визначитися у напрямках діяльності підприємства, що підвищує адекватність, динамічність і сприйнятливість внутрішньогосподарського механізму до змін

ринкового середовища. Отримання конкурентних переваг підприємства відбувається на основі стратегій мінімізації витрат, диверсифікації, диференціації тощо [2].

Важливим завданням для управлінців має стати адаптація конкурентної стратегії до мінливих умов середовища господарювання, її фокусування на створенні цінності для клієнтів та диференціації у порівнянні з конкурентами.

Дієвими інструментами управління конкурентною стратегією за сучасних умов є:

- стратегічний маркетинг, який дозволяє ідентифікувати потреби споживачів, позиціонувати продукти та послуги на ринку, розробити ефективну маркетингову політику;
- стратегічний менеджмент, який забезпечує узгодженість дій підрозділів підприємства та ефективне використання усіх видів ресурсів;
- інформаційні технології, які дозволяють збирати, аналізувати та використовувати інформацію для прийняття обґрунтованих рішень.

Підсумовуючи, варто зауважити, що навіть в складних умовах сьогодення українські підприємства можуть залишатися конкурентоспроможними, формуючи ефективну систему управління конкурентоспроможністю на засадах:

- системності (об'єднання всіх аспектів діяльності підприємства, пов'язаних з конкурентоспроможністю, в єдину систему);
- підвищення ефективності (оптимізація використання ресурсів і збільшення результатів діяльності);
- спрямованості на результат (фокусування на досягненні конкретних цілей з підвищення конкурентоспроможності в цілому);
- адаптивності (гнучкість і здатність адаптуватися до мінливих умов ринку та потреб підприємства).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балдинюк В. М. Система управління конкурентоспроможністю підприємства. Економіка та суспільство. 2022. №22. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-35>.
2. Жовновач Р.І. Системний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2010. Випуск 18. Ч.І. С. 344-351.

Прычепя Ірина Валерійвна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: prychepa.iryana@gmail.com.

Лесько Олександр Йосипович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту, м. Вінниця.

Сінкевич Анастасія Євгенівна - здобувачка вищої освіти, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Prychepa Iryna V. – Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of Business Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Lesko Oleksandr Y. - PhD (Econ.), Associate Professor, The Head of the Department of Economic Enterprise and Production Management, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia.

Sinkevych Anastasiia Y. - student, Vinnitsia National Technical University, Vinnytsia.